

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

Переглянути у форматі pdf

Я. О. Остапенко
СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

№ 9, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК: 311.4: 338.1:640.41

Я. О. Остапенко,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці
Національного університету державної податкової служби України

СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Yana Ostapenko,
candidate of economic Sciences,
associate Professor of statistics and mathematical methods in Economics
National University of state tax service of Ukraine

STATISTICAL SUPPORT COSTS MANAGEMENT OF HOTEL ENTERPRISES

В статті обґрунтовано важливість проведення статистичного аналізу витрат підприємств готельного господарства з метою прийняття управлінських рішень. За допомогою статистичних методів проведено аналіз витрат готелів та аналогічних засобів розміщення. Визначено фактори, які впливають на зміну витрат підприємств готельного типу. Здійснено прогнозування рівня витрат за середнім абсолютним приростом та середнім темпом зростання.

The article proves the importance of statistical analysis of the costs of hotel enterprises for the purpose of making management decisions. With the help of statistical methods the analysis of the costs of hotels and similar accommodation. The factors affecting the change in spending on a hotel basis. It forecasts the level of costs at the average absolute growth and medium growth rate.

Ключові слова: *підприємства готельного господарства, готелі та аналогічні засоби розміщення, витрати підприємств готельного господарства, статистичний аналіз витрат підприємств готельного господарства, прогнозування витрат підприємств готельного господарства.*

Keywords: *accommodation facilities, hotels and similar accommodation, the cost of hotel enterprises, statistical analysis of the costs of hotel enterprises, forecasting cost of hotel enterprises.*

Постановка проблеми. В умовах ринкової конкуренції витрати виступають одним із основних інструментів реалізації стратегії діяльності підприємств готельного господарства. Для подальшого ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу підприємств сфери послуг, необхідно створити таку систему управління, основою якої є формування інформації про витрати підприємства і собівартість наданих послуг. Важлива роль у забезпеченні оптимального рівня витрат та собівартості належить статистичному аналізу, головною метою якого – виявлення можливості раціональнішого використання виробничих ресурсів зменшення витрат і, відповідно, забезпечення зростання прибутку. Статистичний аналіз витрат є важливим інструментом управління витратами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зміст і методика аналізу оновлюється зі спрямуванням на потреби ринкової економіки та управлінські потреби підприємства. Питаннями організації та методики проведення аналізу на промисловому підприємстві за сучасних умов функціонування, присвятили свої праці українські вчені такі як І.Д.Лазаршина[1], О.П.Мельник[2], Є.В.Мних[3], та ін. Їх праці висвітлюють сутність та проведення аналізу за допомогою елементів імітаційного моделювання ринкових ситуацій, моделі взаємозв'язку обсяг – витрати – результат, цінових структур, економіко – математичних та статистичних методів. Питаннями сутності витрат на виробництво та їх аналізу займається В.А.Дерій[4]. Формування собівартості готельних послуг досліджувала В.І.Попович[5]. Стан та розвиток готельного господарства за допомогою статистичного аналізу вивчала С.В. Семіколенова[6]. Але відсутні наукові дослідження з питань статистичного аналізу витрат підприємств готельного господарства для прийняття управлінських рішень. Тому дана тема потребує подальшого наукового дослідження.

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу витрат підприємств готельного господарства за допомогою статистичних методів з метою подальшого управління ними.

Основні результати дослідження. Господарська діяльність кожного підприємства під час виробництва будь-якого продукту або в процесі виконання робіт або надання послуг пов'язана з понесенням різного роду витрат, різноманіття яких обумовлене, перш за все, галузевими особливостями господарської діяльності такого підприємства, та, в свою чергу, впливає на порядок формування собівартості готової продукції або відповідних робіт чи послуг.

Витратами доцільно називати повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами й іншими юридичними та фізичними особами[4].

Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки держави в цілому необхідно, щоб процес виготовлення продукції чи надання послуг був ефективним, тобто здійснювався при оптимальному витрачанні ресурсів, мінімальних витратах та максимальній прибутковості.

Питання вдосконалення контролю витрат на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг повинні розглядатися в тісному зв'язку з методами статистичного аналізу, оскільки без цього неможливе прийняття обґрунтованих економічних рішень. Головною метою аналізу полягає у розробці таких рекомендацій та досягненні таких аналітичних результатів, які б максимально сприяли прийняттю управлінських рішень.

На нашу думку, статистичний аналіз витрат підприємств готельного господарства необхідно починати з аналізу їх динаміки та структури, спрямованого на виявлення можливостей їх оптимізації та тенденції у використанні виробничих ресурсів, що дасть змогу одержати всебічну і достатню аналітичну інформацію про направленість і темпи змін рівня витрат, а також тенденції та результативність діяльності підприємств готельного господарства.

Динаміка витрат підприємств готельного типу відображена в таблиці 1.

Таблиця 1.
Динаміка витрат готелів та аналогічних засобів розміщення
(складено автором за [7],[8],[9],[10])

Операційні витрати, тис. грн.	Роки			
	2011	2012	2013	2014
Готелі та аналогічні засоби розміщення, всього <i>з них:</i>	4 043 211,10	4 475 983,90	4 994 004,60	4 334 237,00
готелі	3627369,8	3979653,4	4 360 033,70	4 040 607,60
мотелі	22172,2	22416,3	28 897,70	24 436,20
хостели	-	1443,4	28 404,80	5 071,30
кемпінги	6092,1	3287,1	3 408,20	2 687,30
гуртожитки для приїжджих	60539,8	53092,3	58 606,50	51 111,30
туристські бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового проживання	327037,2	416091,4	514 653,70	210 323,30

З таблиці видно, що операційні витрати готельного господарства України з кожним роком збільшуються. Зменшення витрат у 2014 році хоч і є позитивним фактором для галузі, але спричинене економіко - політичною ситуацією в країні та фінансовою кризою і пояснюється зменшенням клієнтів, а відповідно номерного фонду та житлової площі. У структурі підприємств готельного типу найбільше витрат несуть готелі (93% у 2014 році), так як передбачають тривале розміщення клієнта та відповідно мають забезпечити йому комфортне перебування. Найменш витратомісткими є кемпінги - спеціально оснащені літні табори для автотуристів (0,06%).

Якщо проаналізувати структурні зрушення в динаміці витрат за видами підприємств готельного типу за 2013-2014рр. (рисунок 1), то прослідковується зменшення витрат за кожним видом підприємства, але найбільше воно помітне в хостелах, туристських базах, гірських притулках, студентських літніх таборах, інших місцях для тимчасового проживання. Готелі у 2014 році мають збільшення витрат в порівнянні з 2013 роком майже на 6%.

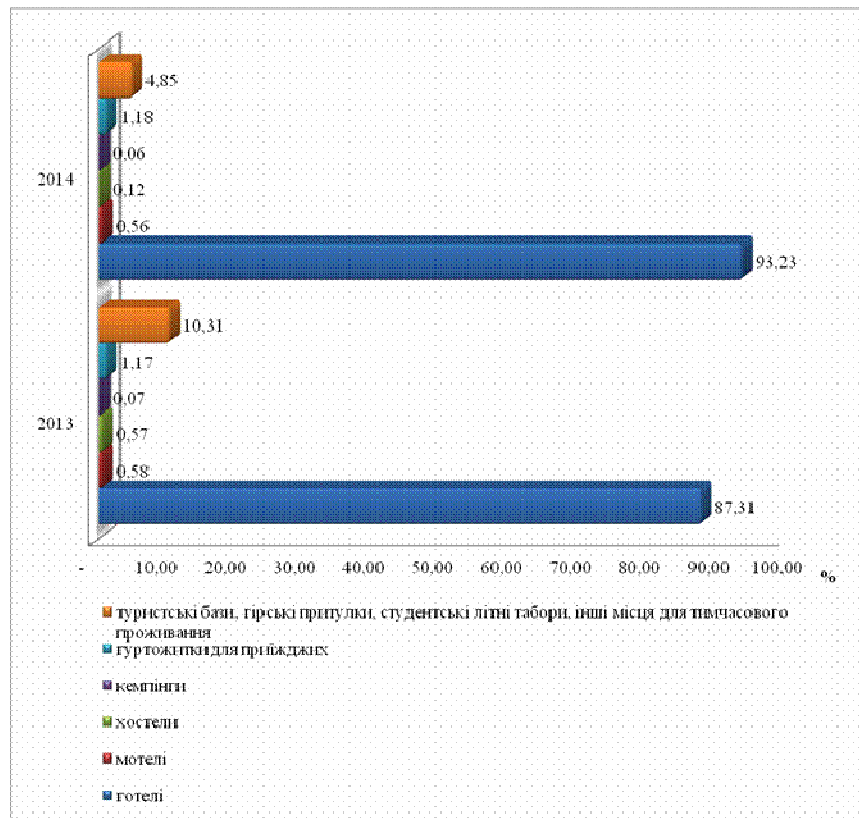

Рисунок 1.-Структурні зрушення в динаміці витрат готелів та аналогічних засобів розміщення
(побудовано автором за [9],[10])

Для визначення причини збільшення витрат готелів, необхідно розглянути структуру витрат та її зміну, яка продемонстрована на рисунку 2.

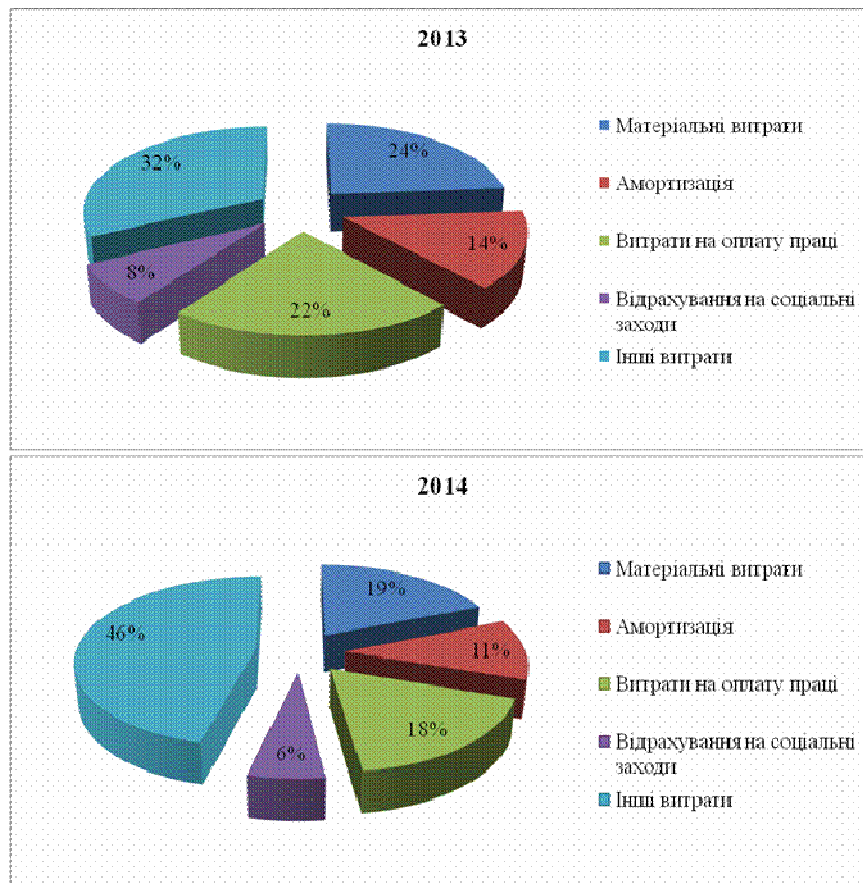

Рисунок 2. Структура витрат готелів у 2013-2014 рр.
(побудовано автором за [9],[10])

Рисунок демонструє значну питому вагу статті витрат "Інші витрати", яка значно збільшилась в 2014 році, до якої належать сума орендної (лізингової) плати за використання одержаних в оперативну оренду чи оперативний лізинг основних засобів; витрати на розрахунково-касове обслуговування, поштово-телеграфні послуги та інші послуги, пов'язані з забезпеченням грошових переказів; витрати на придбання послуг сторонніх підприємств, зокрема щодо: протипожежну та сторожову охорону; використання послуг телефонії, Інтернет, телекомунікацій; маркетингові витрати, зокрема, щодо розміщення рекламної інформації; суми податків та зборів, сплачених у зв'язку з провадженням готельної діяльності тощо.

Заслужують на більш детальний аналіз й матеріальні витрати та витрати на заробітну плату. Під час аналізу витрат необхідно звернути увагу на енерговитрати, які мають значну питому вагу у складі витрат, так як готельне підприємство, не залежно від завантаження номерного фонду, опалюється та освітлюється цілодобово. Дослідження складу і змісту кожного елементу витрат, виявлення причин (факторів) їх росту, а також визначення шляхів зниження витрат є основними резервами зниження собівартості продукції.

Для дослідження впливу факторів на зміну величини витрат, доцільним буде застосування індексного та кореляційного методу.

Розмір витрат готелів залежить від кількості обсягу наданих послуг та витрат на 1 – цю послугу (собівартості). Тому для визначення приросту (зменшення) загальної величини витрат під впливом факторів, складемо двофакторну індексну мультиплікативну модель.

Індекс витрат обчислюється за формулою:

$$i_w = \frac{W_1}{W_0} = i_z \cdot i_q, \quad (1)$$

де W_1 - витрати 2014 року

W_0 - витрати 2013 року

Відповідно індекси собівартості та обсягу послуг матимуть вигляд:

$$i_z = \frac{z_1}{z_0}, \quad (2)$$

де z_1 - собівартість наданих послуг в 2014 році

z_0 - собівартість наданих послуг в 2013 році

$$i_q = \frac{q_1}{q_0}, \quad (3)$$

де q_1 - обсяг наданих послуг в 2014 році

q_0 - обсяг наданих послуг в 2013 році

Звідси мультиплікативна модель витрат:

$$W_1 = W_0 \cdot i_z \cdot i_q \quad (4)$$

Приріст витрат за рахунок зміни собівартості продукції розраховуємо за формулою:

$$\Delta W(z) = W_0(i_z - 1), \quad (5)$$

а за рахунок зміни обсягу послуг:

$$\Delta W(q) = (W_1 - W_0) - \Delta W(z) = W_1 - W_0 \cdot i_z = W_0 \cdot i_q \cdot (i_q - 1) \quad (6)$$

Зрозуміло, що загальний приріст (зменшення) обсягу витрат складається з приростів по кожному фактору окремо:

$$\Delta W = W_1 - W_0 = \Delta W(z) + \Delta W(q) \quad (7)$$

Але так як витрати є якісним показником, то доцільніше для визначення приростів буде застосування формул:

$$\Delta W(z) = W_0 \cdot i_z \cdot (i_z - 1); \quad (8)$$

$$\Delta W(q) = W_0 \cdot (i_q - 1) \quad (9)$$

Результати індексного аналізу відображені в таблиці 2.

Таблиця 2.
Факторний аналіз витрат підприємств готельного господарства
(розраховано автором за [9],[10])

Рік	Обсяг витрат, тис.грн.	Витрати на 1-цю наданих послуг (ліжко-день), грн	Обсяг наданих послуг (кількість фактично проведених ліжко-днів), тис.од
2013	W_0	Z_0	Q_0
	9302572,744	690,5	13472,227
2014	W_1	Z_1	Q_1
	6696984,399	726,1	9223,226
Розрахунки			
Показники		Значення	
i_w		0,72	
i_z		1,05	
i_q		0,68	
$\Delta W(z)$		316287,473	
$\Delta W(q)$		-2976823,278	

За результатами розрахунків витрати підприємств готельного типу у 2014 році порівняно з 2013 роком зменшились на 28%. Збільшення собівартості готельних послуг призвело до збільшення витрат на 5% (316287,47 тис.грн.), а зменшення кількості наданих послуг сприяло зменшенню витрат на 32%, тобто на 2976823,28 тис. грн.

Значну залежність витрат від обсягу наданих послуг підприємствами готельного господарства підтверджує й кореляційний аналіз, результати якого відображені в таблиці 3.

Таблиця 3.
Кореляційний аналіз витрат підприємств готельного господарства
(розраховано автором за [7],[8],[9],[10])

	Обсяг витрат, грн.	Витрати на 1-цю наданих послуг (ліжко-день), грн.	Обсяг наданих послуг (кількість фактично проведених ліжко-днів), од
Обсяг витрат, грн.	1	-0,024867804	0,936473037
Витрати на 1-цю наданих послуг (ліжко-день), грн.	-0,024867804	1	-0,373874372
Обсяг наданих послуг(кількість фактично проведених ліжко-днів), од	0,936473037	-0,373874372	1

Майже на 94% витрати готельних підприємств залежать від величини наданих послуг і на 6% від інших факторів.

За останні чотири роки витрати підприємств готельного господарства мають тенденцію до збільшення. Це відображає таблиця 4.

Таблиця 4.
Динаміка витрат готелів та аналогічних засобів розміщення
(розраховано автором за [11])

Рік	Операційні витрати підприємств готельного господарства, тис.грн.	Абсолютна зміна (порівняно з попереднім роком), тис.грн.	Коефіцієнт зростання (порівняно з попереднім роком)	Темп зростання (порівняно з попереднім роком), %	Темп приросту або зниження (порівняно з попереднім роком), %	Абсолютне значення 1% приросту або зниження, тис.грн.
2011	4 043 211,10	-	-	-	-	-
2012	4 475 983,90	432 772,80	1,107036904	110,7036904	10,70369044	40 432,11
2013	4 994 004,60	518 020,70	1,11573337	111,573337	11,57333698	44 759,84

2014	4 334 237,00	- 659 767,60	0,867888067	86,78880672	-	49 940,05
Середньорічний рівень витрат за 2011-2014 рр						4 461 859,15
Середньорічна абсолютна зміна витрат за 2011-2014 рр.						97 008,63
Середньорічний темп зростання витрат за 2011-2014 рр.						102,3
Прогноз рівня операційних витрат підприємств готельного господарства						
	2015 рік		2016 рік			
За середнім абсолютним приростом, тис. грн.	5417796,25		6501355,5			
За середнім темпом зростання, тис. грн.	4433924,451		4535904,713			

За даними таблиці витрати готельних підприємств щорічно в середньому збільшуються на 97 008,63 тис. грн., тобто на 2,3%. В 2014 році економічна та фінансова криза країни призвела до зменшення витрат на 13%. Надалі витрати мають знову тенденцію до збільшення, тому управлінцям зазначених підприємств необхідно постійно моніторити рівень витрат, аналізувати причини їх збільшення, щоб прийняти відповідні управлінські рішення, щодо зниження витрат, а відповідно збільшення прибутку.

Висновки. Витрати підприємств готельного господарства є одним із важливих вартісних показників, який повинен аналізуватися, контролюватися та прогнозуватися всіма підприємствами готельного бізнесу незалежно від форми власності і господарювання. Статистичний аналіз забезпечує наукове обґрунтування рішень, які приймаються по перспективному та поточному використанню ресурсів і зниженню витрат та собівартості послуг зазначених підприємств. За результатами дослідження виявлено, що найбільше витрат серед підприємств готельної галузі несуть готелі. Вони є матеріало- та зарплатомісткими. Але найбільшу величину серед витрат готелів займає стаття "Інші операційні витрати". Тому управлінцям зазначених підприємств необхідно більш детально проаналізувати виявлені витратні статті з метою пошуку резервів їх зниження.

Витрати підприємств готельної галузі мають тенденцію до зростання, яка не зменшується і за результатами прогнозу. Відповідно даними підприємствами витрати мають постійно контролюватися, що зручно і ефективно робити, застосовуючи методи статистичного аналізу.

Список використаних джерел.

1. Лазарішина І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика [моногр.] – Рівне: НУВГП, 2005. – 369 с.
2. Мельник О. П. Удосконалення управління готельним господарством: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.02 / О. П. Мельник; Київ. держ. торг.-екон. ун-т. К., 1998. 20 с.
3. Мних С.В. Сучасний економічний аналіз питання методології та організації/С.В.Мних//Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. -№1. – С. 55 - 61
4. В.Дерій. Термін "витрати" та його трактування для потреб обліку і контролю / В.Дерій // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 154-160.
5. Попович В. І. Формування собівартості готельних послуг: галузеві особливості та чинники впливу: Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. №10, том 2. – 2014. – С. 235-242.
6. Семіколенова С. В. Статистичне оцінювання стану та розвитку готельного господарства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.10 / С. В. Семіколенова; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". К., 2008. 20 с.
7. Колективні засоби розміщування в Україні в 2011 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/tur/zr_u.html
8. Туристична діяльність в Україні у 2012 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Туристична діяльність в Україні у 2013 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Колективні засоби розміщування в Україні в 2014 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/tur/zr_u.html
11. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References.

1. Lazaryshyna, I. D.(2005), *Ekonomichnyj analiz v Ukraini: istoriia, metodolohiia, praktyka*[Economic analysis: history, methodology, practice], [monohr.], NUVHP, Rivne.
2. Mel'nyk, O. P.(1998), "Improvement of hotel management", kand. ekon. nauk: 08.06.02, derzh. torh.-ekon. un-t., Kiev, Ukraine.
3. Mnykh, Ye. V. (2006), "Modern economic analysis of issues of methodology and organization", *Accounting and audit*, vol. 1, pp.55 - 61.
4. Derij, V. A. (2010), "The term "costs" and its interpretation for purposes of accounting for and control.", *Galician economic Bulletin*, vol.1(26), pp.154-160.
5. Popovych, V. I. (2014), "Formation of cost of hotel services: industry characteristics and factors of influence", *Bulletin of Volyn Institute of Economics and management*, vol.10(2), pp.235-242.
6. Siemikolenova, S. V. (2008), "Statistical evaluation of the status and development of the hotel industry", kand. ekon. nauk: 08.00.10, NAT. Econ. Univ ei. V. Hetman", Kyiv, Ukraine.
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2011), "Kolektyvni zasoby rozmischuvannia v Ukraini", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/tur/zr_u.html
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2012), "Tourist activity in Ukraine", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2013), "Tourist activity in Ukraine", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2014), "Kolektyvni zasoby rozmischuvannia v Ukraini", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/tur/zr_u.html
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 11.09.2015р.

ТОВ "ДКС Центр"